

مدیریت استراتژیک فضای کار اشتراکی جهت تسهیل یادگیری تعاملی و نوآوری در فضاهای دانشگاهی

حمیدرضا شیوائیان*

۱. کارشناسی ارشد، استاد مدعو، گروه معماری، مؤسسه آموزش عالی فردوس، مشهد، ایران.

shivaeian_h@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۱۷

صفحه ۱۲۱-۱۰۲

شماره چهاردهم
پاییز ۱۴۰۲

چکیده

بیان مسئله: با توجه به نقش محوری دانشگاه‌ها در پیشبرد نوآوری و کارآفرینی و نیاز روزافزون آن‌ها به فضاهایی که تعامل علمی و یادگیری گروهی را تسهیل کنند، این پژوهش به بررسی کارکرد فضای کار اشتراکی در تقویت یادگیری تعاملی و نوآوری علمی در محیط‌های دانشگاهی پرداخته است.

هدف پژوهش: پژوهش حاضر در پی آن است تا الگوهای موفق راهبری این فضاها را استخراج کرده و چالش‌ها و فرصت‌های مرتبط با پیاده‌سازی آن‌ها را در محیط‌های دانشگاهی تحلیل کند. هدف نهایی، ارائه چارچوبی کاربردی برای بهره‌برداری اثربخش از فضاهای کار اشتراکی در راستای تقویت یادگیری تعاملی و توسعه نوآوری‌های علمی و پژوهشی است.

سؤالات پژوهش: پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش‌هاست: فضای کار اشتراکی چگونه می‌تواند یادگیری تعاملی را در دانشگاه‌ها تقویت کند؟ چه الزامات مدیریتی برای طراحی، پیاده‌سازی و بهره‌برداری مؤثر از این فضاها ضروری است؟ این فضاها چگونه به تقویت نوآوری علمی و پژوهشی کمک می‌کنند؟ و چه چالش‌ها و فرصت‌هایی در مسیر اجرای آن‌ها وجود دارد؟

روش پژوهش: پژوهش با رویکردی کیفی و با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون بر پایه داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها انجام شده است.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان می‌دهند که فضاهای کار اشتراکی، با ایجاد امکان تعامل میان‌رشته‌ای، تسهیل همکاری‌های علمی و گسترش شبکه‌سازی، می‌توانند به شکل مؤثری به ارتقای یادگیری تعاملی و تقویت نوآوری در دانشگاه‌ها کمک کنند. بااین‌حال، تحقق این پتانسیل‌ها به‌شدت وابسته به مدیریت استراتژیک، تأمین منابع کافی و رفع چالش‌هایی مانند کمبود بودجه و ناهماهنگی بین واحدهای مختلف دانشگاهی است. درنهایت، این پژوهش با ارائه مجموعه‌ای از راهکارهای مدیریتی، تلاش دارد مسیر بهره‌برداری مؤثر از فضاهای کار اشتراکی را برای مدیران دانشگاهی هموار سازد و امکان استفاده حداکثری از ظرفیت این فضاها در راستای ارتقای یادگیری و نوآوری علمی را فراهم آورد.

کلمات کلیدی: فضای کار اشتراکی، یادگیری تعاملی، نوآوری علمی، مدیریت استراتژیک، همکاری میان‌رشته‌ای

Strategic Management of Coworking Spaces to Facilitate Interactive Learning and Innovation in Academic Environments

Hamidreza Shivaieian*¹

1. Master's Degree, Visiting Lecturer, Department of Architecture, Ferdows Institute of Higher Education, Mashhad, Iran.

Received: 04/06/2025

Accepted: 07/06/2025

Page 103-121

Abstract

Problem Statement: Shared workspaces have increasingly gained prominence in the business world as flexible environments that foster collaboration and the exchange of ideas among individuals with diverse areas of expertise. These spaces are no longer mere gathering points; rather, they have evolved into dynamic platforms for the emergence of innovation and the growth of entrepreneurship. In recent years, this model has entered the academic arena and captured the attention of higher education policymakers due to its potential to facilitate scientific interactions and foster interdisciplinary innovations. In academic settings, shared workspaces offer an opportunity to rethink traditional teaching and research approaches through features such as spatial flexibility, access to shared resources, and an emphasis on collaborative learning. Aimed at supporting entrepreneurial activities and enhancing academic cooperation, these spaces have emerged in many universities as a new model of interaction-based learning. By leveraging modern technologies, they provide a suitable platform for scientific advancement and professional networking.

Despite their potential, the effective utilization of shared workspaces in universities faces several challenges, including the lack of synergy, weak interpersonal communication, and cultural differences, which can negatively impact the quality of academic and research interactions. Therefore, the success of such spaces depends on careful consideration of managerial, cultural, and social dimensions.

Purpose of the Study: This research aims to identify successful governance models for shared workspaces and to analyze the challenges and opportunities associated with their implementation in academic environments. The ultimate goal is to propose a practical framework for the effective utilization of shared workspaces to enhance interactive learning and foster scientific and research-driven innovations.

Research Questions: This study seeks to address the following questions:

How can shared workspaces enhance interactive learning in universities?

What managerial requirements are necessary for the effective design, implementation, and operation of these spaces?

In what ways do these workspaces contribute to the advancement of scientific and research innovation?

What are the key challenges and opportunities associated with the implementation of

such spaces in academic institutions?

Research Methodology: This study adopts a qualitative research approach and employs thematic analysis. This method enables a deeper examination of the experiences, perceptions, and insights of individuals engaged with shared workspaces in academic environments, offering a comprehensive understanding of the various dimensions of this phenomenon. Thematic analysis allows the researcher to identify, categorize, and interpret meaningful patterns within qualitative data, thereby constructing a conceptual structure from the findings.

Findings and Conclusion: This research was conducted with the aim of exploring the role of shared workspaces in promoting interactive learning and innovation within universities. The findings reveal that such spaces can serve as effective platforms for enhancing the quality of education and research through fostering interdisciplinary collaboration, facilitating teamwork, and cultivating diverse professional networks. With their collaborative and flexible nature, these environments support the exchange of ideas, co-creation of knowledge, and development of critical and creative thinking. When designed and managed with clear objectives, shared workspaces can effectively transition traditional educational practices into interactive, problem-based, and interdisciplinary learning.

However, leveraging the full potential of shared workspaces cannot rely solely on physical infrastructure or technological tools. Rather, it requires a deep understanding of the operational logic of these environments and the development of mechanisms that institutionalize this logic within the academic context. The findings indicate that the absence of integrated management frameworks, unstructured resource allocation, and lack of coordination among academic units can undermine the effectiveness of these spaces. Conversely, when managed in a problem-driven, participatory, and data-informed manner, shared workspaces can create valuable opportunities for educational and research innovation.

Practical Recommendations: To achieve this goal, the study proposes a set of practical strategies for university administrators, higher education policymakers, and shared workspace designers:

1. Develop Governance Frameworks Aligned with

Interdisciplinary and Interactive Learning Goals
Instead of traditional models, a flexible governance structure should be defined for shared workspaces. This structure must integrate educational, research, and entrepreneurial missions simultaneously, delegate operational decisions to facility managers, facilitate the involvement of students and faculty, and ensure two-way alignment with institutional policies.
2. Establish an "Interdisciplinary Learning and Innovation Unit" to Oversee Shared Workspaces
A specialized interdisciplinary unit should be created to oversee the strategic use of shared workspaces in universities. This unit can continuously analyze user experiences, identify actual needs, and evaluate the effectiveness of activities, thereby supporting improved policies, stronger academic collaboration, and innovative support programs. Such a structure enhances strategic integration between education, research, and entrepreneurship in complex academic settings.

3. Allocate Financial and Human Resources Strategically as Investments in Innovation
Shared workspaces should not be perceived as overhead expenses but rather as investments in the future of human and intellectual capital. Independent and competitive budgets should be allocated to develop these spaces, recruit interdisciplinary facilitators, and support collaborative innovation projects.

4. Build Educational Capacities and Empower Users

The success of shared workspaces depends on users' abilities in teamwork, design thinking, innovation, and interdisciplinary communication. Organizing capacity-building programs, coaching workshops, and shared learning circles can significantly improve productivity in these spaces.

5. Integrate Physical and Digital Design Based on Interaction and Flexibility Principles

Architectural design should emphasize flexibility, information flow, and group mobility. Merging physical workspaces with digital platforms can further enhance the effectiveness of shared spaces.

Limitations and Suggestions for Future Research
Despite the practical solutions offered, this study faces certain limitations. The research sample was restricted to universities in Tehran

and relied primarily on qualitative analysis, which may limit the generalizability of the findings. Furthermore, the study focused more on understanding qualitative experiences rather than quantitatively evaluating the performance of shared workspaces.

Future research can expand upon this study by: Conducting comparative analyses among different Iranian and international universities; Combining quantitative and qualitative methods to measure the impact of shared workspaces on academic success, research output, and entrepreneurial skills; Investigating the role of national policies and governmental agencies in promoting and supporting academic shared workspaces.

Final Thought: Ultimately, the findings of this study suggest that shared workspaces, when grounded in a clear understanding of interactive learning and strategic, problem-driven management, can become engines of educational transformation and research innovation in universities. The future of higher education demands environments that are not merely classrooms but vibrant ecosystems for experimentation, collaboration, and innovation.

References

Bouncken, R. B., & Reuschl, A. J. (2018). Innovation in Coworking Spaces: A Resource-Based View. *Journal of Business Research* , 88, 407–416.

Capdevila, I. (2015). Co-working spaces and the local anchoring of innovation. Working paper , Université PSL.

Dillenbourg, P. (1999). *Collaborative Learning: Cognitive and Computational Approaches* . Elsevier.

Friedman, T., et al. (2019). Interactive Learning and Innovation in Coworking Spaces. *Journal of Collaborative Learning* , 15(3), 45–60.

Hemsley-Brown, J., & Oplatka, I. (2015). University Coworking Space as a Hub for Entrepreneurship. *International Journal of Higher Education* , 22(1),

23–34.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1994). *Cooperation and Competition: Theory and Research* . Interaction Book Company.

Lundin, R., et al. (2020). The Role of Coworking Spaces in Fostering Collaborative Learning. *Education for Innovation* , 7(2), 56–72.

Mackenzie, A., et al. (2018). Strategic Management in Coworking Spaces: A Review of Models and Practices. *Business Management Review* , 12(4), 78–89.

Mojtabavi, S. M., & Izadpanah, H. (2023). Investigating the Physical Factors of User Satisfaction in Shared Workspaces (Case Study: Nitak Creative House of Digital Innovation). *Journal of Interdisciplinary Studies in Art and Humanities* , 2(14).

Mojtabavi, S. M., & Pust Chinian, Y. (2023). Analyzing the Key Indicators of Happiness in Shared Workspaces. *Ferdows Honar* , 4(13).

Mojtabavi, S. M., Pust Chinian, Y., & Rahmatian Toosi, M. (2023). Examining the Role of Privacy Gradient in Meeting Users' Needs in Shared Workspaces: A Case Study of Metr Sqaure Coworking Space in Mashhad. *Interdisciplinary Studies in Excellence in Architecture and Urbanism* , 2(2).

Moore, S. (2017). *Collaboration in Coworking Spaces: Impact on Firm Innovativeness and Business Models*. arXiv preprint. Rickieno, R. (2020). *University Coworking Space as a Collaborative Learning Space* (PhD Dissertation). Queensland University of Technology.

Van der Linden, C., et al. (2020). Challenges in Implementing Coworking Spaces in Universities: A Systematic Review. *Higher Education Studies* , 29(3), 42–58.

Weijs-Perrée, M., et al. (2019). Co-creating in Coworking Spaces: A Business Perspective. *International Journal of Entrepreneurship* , 24(1), 11–28.

مقدمه و بیان مسئله

این تحقیق تلاش دارد نقش راهبری هوشمندانه را در بهره‌گیری موفق از این فضاها بررسی کند و نشان دهد که چگونه تصمیم‌گیری‌های مدیریتی می‌توانند ظرفیت‌های بالقوه این فضاها را بالفعل سازند.

یکی از انگیزه‌های اصلی انجام این پژوهش، فقدان مطالعات تجربی و نظام‌مند درباره طراحی و مدیریت فضاهای کار اشتراکی در بستر دانشگاهی است. بسیاری از این فضاها یا در ساختار رسمی دانشگاه‌ها جای نگرفته‌اند یا بدون چارچوب مشخص طراحی شده‌اند؛ موضوعی که بیانگر نبود نگاه راهبردی در بهره‌برداری از این ظرفیت‌هاست.

در دنیای امروز که دانشگاه‌ها بیش از پیش نقش فعالی در اقتصاد دانش‌بنیان ایفا می‌کنند، فضاهای کار اشتراکی به عنوان بستری برای پرورش خلاقیت، همکاری میان رشته‌ای و تسهیل نوآوری، جایگاهی کلیدی یافته‌اند. تحقق این پتانسیل مستلزم طراحی هدفمند، مدیریت استراتژیک و هم‌راستایی با مأموریت‌های آموزشی و پژوهشی است.

در این راستا، این پژوهش با نگاهی تحلیلی و مبتنی بر شواهد، به بررسی نقش فضاهای کار اشتراکی در پیشبرد یادگیری تعاملی و ارتقای نوآوری در دانشگاه‌ها می‌پردازد. تمرکز ویژه تحقیق بر شناسایی مؤلفه‌های مدیریتی مؤثر، طراحی بهینه محیط و چگونگی بهره‌برداری هوشمندانه از منابع است. همچنین، پژوهش حاضر در پی آن است تا الگوهای موفق راهبری این فضاها را استخراج کرده و چالش‌ها و فرصت‌های مرتبط با پیاده‌سازی آن‌ها را در محیط‌های دانشگاهی تحلیل کند.

هدف نهایی، ارائه چارچوبی کاربردی برای بهره‌برداری اثربخش از فضاهای کار اشتراکی در راستای تقویت یادگیری تعاملی و توسعه نوآوری‌های علمی و پژوهشی است. سؤالات اصلی پژوهش به شرح زیر است:

فضاهای کار اشتراکی به عنوان محیطی انعطاف‌پذیر که زمینه را برای همکاری و تبادل ایده میان افراد با تخصص‌های مختلف فراهم می‌کنند، روزبه‌روز جایگاه پررنگ‌تری در دنیای کسب‌وکار پیدا کرده‌اند. این فضاها دیگر تنها محل گردهمایی نیستند، بلکه به بستری پویا برای شکل‌گیری نوآوری و رشد کارآفرینی تبدیل شده‌اند. در سال‌های اخیر، این الگو وارد فضای دانشگاهی شده و توجه سیاست‌گذاران آموزش عالی را به خود جلب کرده است؛ زیرا می‌تواند زمینه‌ساز تعاملات علمی و شکل‌گیری نوآوری‌های میان‌رشته‌ای باشد.

در محیط دانشگاهی، فضاهای کار اشتراکی با ویژگی‌هایی چون انعطاف‌پذیری فضایی، دسترسی به منابع مشترک و تمرکز بر یادگیری تعاملی، امکانی برای بازنگری در شیوه‌های سنتی آموزش و پژوهش فراهم کرده‌اند. این فضاها باهدف حمایت از فعالیت‌های کارآفرینانه و تقویت همکاری‌های علمی، در بسیاری از دانشگاه‌ها به عنوان مدل نوین یادگیری مبتنی بر تعامل شکل گرفته‌اند که با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، بستر مناسبی برای توسعه علمی و ارتباطات حرفه‌ای فراهم می‌آورند (Rickieno, 2020).

باوجود این ظرفیت‌ها، بهره‌برداری اثربخش از فضاهای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها با چالش‌هایی مواجه است؛ از جمله عدم تحقق هم‌افزایی، ضعف در ارتباطات میان فردی و تفاوت‌های فرهنگی که می‌تواند کیفیت تعاملات آموزشی و پژوهشی را کاهش دهند؛ بنابراین، موفقیت این فضاها نیازمند توجه به ابعاد مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی است.

پرسش محوری این پژوهش آن است که دانشگاه‌ها چگونه می‌توانند با مدیریت مؤثر فضاهای کار اشتراکی، بستر لازم برای یادگیری تعاملی و نوآوری را فراهم کنند.

از تعداد مشخصی از مصاحبه‌ها، اطلاعات جدیدی به داده‌ها اضافه نمی‌شود. همچنین، تنوع در ترکیب نمونه از نظر نقش حرفه‌ای، زمینه تخصصی و تجربه کار با فضاهای کار اشتراکی دانشگاهی رعایت شده تا نمای گسترده‌تر از دیدگاه‌ها حاصل گردد. ازجمله مهم‌ترین فضاهای موردبررسی در این پژوهش می‌توان به فضای کار اشتراکی زی‌تک در دانشگاه تربیت مدرس، نیترو در دانشگاه علم و صنعت ایران و انرژیک در دانشگاه صنعتی امیرکبیر اشاره کرد.

ابزار گردآوری داده‌ها

به منظور گردآوری داده‌های کیفی عمیق و جامع، از ابزارهای زیر استفاده خواهد شد:

مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته^۱: مصاحبه‌ها به صورت انفرادی، نیمه ساختاریافته و حضوری انجام شده‌اند. هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۴۰ دقیقه به طول انجامیده و در محل فضای کار اشتراکی یا به صورت آنلاین (در موارد خاص) برگزار شده است. پرسش‌ها در قالب راهنمای مصاحبه طراحی شده‌اند و موضوعاتی مانند تجربه شخصی از فضای کار، نقش آن در یادگیری و نوآوری، چالش‌های مدیریتی و پیشنهادهای بهبود را دربر می‌گیرند. برای اطمینان از اعتبار داده‌ها، کلیه مصاحبه‌ها با رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان ضبط، به صورت وازه به وازه پیاده‌سازی و سپس کدگذاری شدند. همچنین، امکان بازبینی و اصلاح توسط مشارکت‌کنندگان فراهم شد تا از دقت تفاسیر اطمینان حاصل شود.

مشاهده مشارکتی: در این روش، پژوهشگر طی سه بازه زمانی مجزا در طول سه هفته متوالی در فضاهای کار اشتراکی منتخب حضور داشته و به صورت مستقیم به مشاهده رفتار، تعاملات و نحوه استفاده کاربران از فضا پرداخته است. برای هر بازه، مشاهدات ساختاریافته با کمک چک‌لیست مشاهده انجام شده و یادداشت‌های میدانی ثبت گردید. توجه ویژه‌ای به نحوه شکل‌گیری تعاملات، ساختار روابط، استفاده از منابع و کیفیت جو یادگیری شده است. این داده‌ها به عنوان منبع مکمل در تحلیل مضمون استفاده خواهند شد.

۱- چگونه فضای کار اشتراکی می‌تواند در تسهیل یادگیری تعاملی در محیط‌های دانشگاهی نقش ایفا نماید؟

۲- چه ابعاد مدیریتی برای طراحی، پیاده‌سازی و بهره‌برداری از فضای کار اشتراکی موفق و مؤثر در دانشگاه‌ها ضروری است؟

۳- فضاهای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها چگونه می‌توانند به تشویق و تقویت نوآوری‌های علمی و پژوهشی کمک کنند؟

۴- چه چالش‌ها و فرصت‌هایی در مسیر پیاده‌سازی و مدیریت فضاهای کار اشتراکی در محیط‌های دانشگاهی وجود دارد؟

روش تحقیق:

این پژوهش با رویکردی کیفی و به روش تحلیل مضمون^۱ انجام خواهد شد. استفاده از این روش امکان تجزیه و تحلیل عمیق‌تر تجربیات، ادراکات و دیدگاه‌های افراد مرتبط با فضاهای کار اشتراکی در محیط‌های دانشگاهی را فراهم می‌آورد و به درک جامعی از ابعاد مختلف این پدیده کمک می‌کند. تحلیل مضمون به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا الگوهای معنادار موجود در داده‌های کیفی را شناسایی، دسته‌بندی و تفسیر کرده و به ساختاری مفهومی از یافته‌ها دست یابد.

جامعه آماری و نمونه‌گیری

جامعه آماری: جامعه آماری این تحقیق شامل مدیران و مسئولین فضاهای کار اشتراکی فعال در دانشگاه‌ها، اعضای این فضاها (شامل دانشجویان، پژوهشگران و کارآفرینان)، اساتید دانشگاه‌هایی که از این فضاها بهره می‌برند یا در توسعه آن‌ها نقش داشته‌اند و سایر افراد ذی‌نفع باتجربه مستقیم یا غیرمستقیم در زمینه فضاهای کار اشتراکی دانشگاهی است.

نمونه‌گیری: در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی استفاده شده است. این روش امکان انتخاب آگاهانه افرادی را فراهم می‌سازد که دارای دانش، تجربیات غنی و دیدگاه‌های مرتبط با موضوع هستند. حجم نمونه، ۱۰ نفر تعیین شده است. این تعداد با استناد به اصل اشباع نظری^۲ انتخاب شده، به این معنا که پس

1- Thematic Analysis
2- Theoretical Saturation

اعتبار و اعتمادپذیری پژوهش

در پژوهش‌های کیفی، اعتبار و اعتمادپذیری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برای تقویت این ابعاد، راهکارهای زیر به کاررفته گرفته شده‌اند:

- بازبینی مشارکت‌کنندگان^۱: نسخه اولیه کدها و تفاسیر به برخی مشارکت‌کنندگان ارائه شد تا صحت و دقت تحلیل‌ها بررسی و تأیید شود.
- تنوع در منابع اطلاعاتی^۲: استفاده هم‌زمان از مصاحبه، مشاهده مشارکتی و بررسی مستندات فضای کار اشتراکی موجب غنای داده‌ها و کاهش سوگیری می‌شود.
- توصیف غنی زمینه^۳: در گزارش نویسی، جزئیات زمینه‌ای درباره هر فضا و مشارکت‌کننده به دقت توصیف شده تا قابلیت تعمیم نظری داده‌ها افزایش یابد.

- پیش‌زمینه و موضع پژوهشگر^۴: نقش و پیش‌فرض‌های پژوهشگر مستند شده و تلاش شده است که تحلیل داده‌ها با تأمل انتقادی و آگاهی از موقعیت پژوهشگر انجام گیرد.

تحلیل داده‌ها

داده‌های کیفی جمع‌آوری شده از طریق مصاحبه‌ها، گروه‌های متمرکز و مشاهدات مشارکتی، با استفاده از روش تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت. تحلیل مضمون یک روش انعطاف‌پذیر برای شناسایی، سازمان‌دهی و گزارش الگوها (مضامین) در مجموعه داده‌های کیفی است.

مراحل تحلیل مضمون:

آشنایی با داده‌ها: در این مرحله، پژوهشگر با داده‌های جمع‌آوری شده (متن مصاحبه‌ها، رونوشت جلسات گروهی، یادداشت‌های میدانی) به طور مکرر درگیر شده و آن‌ها را مرور می‌کند تا درکی کلی از محتوا و مفاهیم کلیدی حاصل شود.

کدگذاری اولیه: بخش‌های معنادار از داده‌ها به صورت نظام‌مند شناسایی و با کدهایی توصیفی یا تفسیری برچسب‌گذاری می‌شوند.

جستجوی مضامین: کدهای مشابه و مرتبط با یکدیگر

گروه‌بندی شده و مضامین اولیه بر اساس آن‌ها شکل می‌گیرند.

بازبینی مضامین: مضامین پیشنهادی با داده‌های اولیه تطبیق داده شده و در صورت نیاز، اصلاح، ادغام یا حذف می‌شوند.

تعریف و نام‌گذاری مضامین: هر مضمون به طور دقیق تعریف شده و عنوانی متناسب با جوهره آن انتخاب می‌شود.

گزارش نویسی: یافته‌های نهایی همراه با نقل قول‌هایی از داده‌ها و تحلیل پیوسته آن‌ها در ارتباط با پرسش‌های پژوهش ارائه می‌شوند.

پیشینه تحقیق

در سال‌های اخیر، فضای کار اشتراکی به عنوان یک مدل نوین از فضاهای کاری که بر پایه همکاری، انعطاف‌پذیری و نوآوری طراحی شده است، توجه قابل توجهی را در محیط‌های گوناگون، به ویژه در دنیای کسب و کار و دانشگاه‌ها، به خود جلب کرده است. این فضاها که در ابتدا با هدف خدمت‌رسانی به کارآفرینان و استارت‌آپ‌ها شکل گرفتند، اکنون به طور گسترده‌ای در دانشگاه‌ها و محیط‌های آموزشی نیز به کار گرفته می‌شوند تا بستری مناسب برای یادگیری تعاملی، نوآوری و کارآفرینی و خلق ثروت فراهم آورند.

تحقیقات اولیه در زمینه فضای کار اشتراکی بیشتر به بررسی این فضاها در محیط‌های کسب و کار پرداخته‌اند. بر اساس مطالعه ویجس-پره^۱ و همکاران (۲۰۱۹)، فضاهای کار اشتراکی در شرکت‌ها به عنوان فضاهایی منعطف و پویا شناخته می‌شوند که امکان همکاری میان افراد با پیش‌زمینه‌های مختلف را فراهم می‌کنند و موجب افزایش بهره‌وری و نوآوری می‌شوند. این فضاها به ویژه برای کسب و کارهای نوپا و استارت‌آپ‌ها بسیار مؤثر هستند زیرا آن‌ها را قادر می‌سازند تا با هزینه کمتر منابع مورد نیاز خود را به اشتراک بگذارند و از تعاملات حرفه‌ای بهره‌مند شوند.

در محیط‌های دانشگاهی، فضای کار اشتراکی به عنوان مدلی برای ترویج کارآفرینی و یادگیری تعاملی مطرح شده

1- Member Check
2- Triangulation
3- Thick Description
4- Reflexivity

تعلق می‌توانند نقشی اساسی در بهبود خلق‌وخو، افزایش انگیزه و ارتقای تعاملات ایفا کنند. این عوامل با کاهش استرس و تقویت روحیه مشارکتی، بستر مناسب‌تری برای شکل‌گیری جوّی خلاقانه، پویا و یادگیرنده در بستر دانشگاهی فراهم می‌سازند.

همچنین، پژوهش مجتبوی، پوست چینیان و رحمتیان طوسی (۱۴۰۲) با تأکید بر مفهوم «طیف خلوت» در فضای کار اشتراکی مترمربع، نشان می‌دهد که وجود مراتب متنوعی از خلوت-اعم از خلوت فردی، جمعی و بهینه-نقش مهمی در پاسخگویی به نیازهای روانی و اجتماعی کاربران ایفا می‌کند. بر اساس نتایج این مطالعه، طراحی راهبردی این فضاها، با در نظر گرفتن عناصری مانند مبلمان راحت، نورپردازی مناسب، رنگ‌های آرام و دید به طبیعت، می‌تواند تعادل مؤثری میان تعامل و تمرکز ایجاد کرده، زمینه‌ساز ارتقای بهره‌وری، یادگیری غیررسمی و مشارکت در محیط‌های دانشگاهی باشد.

اگرچه فضای کار اشتراکی در بسیاری از دانشگاه‌ها به‌عنوان یک بستر برای یادگیری و نوآوری معرفی شده است، اما تحقیقات اخیر نشان داده‌اند که پیاده‌سازی این مدل‌ها با چالش‌هایی همراه است. ون در لیندن و همکاران^۴ (۲۰۲۰) در تحقیق خود به مشکلاتی از جمله عدم هماهنگی میان نهادهای دانشگاهی و موانع فرهنگی در استفاده از این فضاها اشاره کرده‌اند. علاوه بر این، ریکینو^۵ (۲۰۲۰) در تحقیق خود به این نکته پرداخته که مدیریت فضای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها باید به‌گونه‌ای باشد که نیازهای متنوع اعضای این فضاها را پوشش دهد و تعاملات میان آن‌ها را تسهیل کند.

مدیریت استراتژیک فضای کار اشتراکی می‌تواند نقشی کلیدی در موفقیت این فضاها ایفا کند. مکنزی^۶ و همکاران (۲۰۱۸) بر این نکته تأکید دارند که فضای کار اشتراکی به‌طور مؤثر باید با استراتژی‌های مدیریتی هماهنگ باشد تا از آن برای اهداف آموزشی و نوآوری به‌طور بهینه استفاده شود. در این راستا، تحقیقات ریکینو (۲۰۲۰) به بررسی مدل‌های مختلف مدیریتی برای بهبود بهره‌برداری از این فضاها در محیط‌های دانشگاهی پرداخته است.

مرور پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که فضای کار اشتراکی به‌عنوان یک پدیده رو به رشد، مورد توجه محققان در حوزه‌های کسب‌وکار و آموزش عالی قرار گرفته است. مطالعات انجام‌شده عمدتاً بر مزایای این فضاها در

است. تحقیقات همزلی-براون^۷ و اوپلاتکا^۸ (۲۰۱۵) نشان می‌دهد که فضای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها می‌تواند به‌عنوان یک بستر مناسب برای همکاری‌های علمی و یادگیری مشترک عمل کند، به‌ویژه در زمان‌هایی که دانشگاه‌ها به دنبال ایجاد پل‌های ارتباطی میان دانشجویان، اساتید و صنعت هستند. همچنین، اورل^۹ و بنیس^{۱۰} (۲۰۲۰) به این نتیجه رسیدند که این فضاها به دانشگاه‌ها کمک می‌کنند تا نوآوری آموزشی را تسهیل کرده و فرآیند یادگیری تعاملی را تقویت کنند.

یادگیری تعاملی به فرآیند یادگیری اطلاق می‌شود که در آن دانشجویان، اساتید و پژوهشگران با یکدیگر به‌صورت گروهی و فعال تبادل دانش می‌کنند. لوندین^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۰) بیان می‌کنند که فضای کار اشتراکی می‌تواند نقش مهمی در یادگیری تعاملی ایفا کند زیرا این فضاها به‌طور طبیعی، افراد با مهارت‌ها و تخصص‌های مختلف را گرد هم می‌آورند و باعث تبادل ایده‌ها و نوآوری می‌شوند. فریدمن^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۹) نیز به بررسی تأثیر این فضاها بر مهارت‌های اجتماعی و مدیریتی افراد پرداخته‌اند و نشان داده‌اند که یادگیری تعاملی در این فضاها می‌تواند مهارت‌های فردی و تیمی را تقویت کند.

مطالعات اخیر در ایران نیز به اهمیت طراحی آگاهانه و انسان‌محور در فضاهای کار اشتراکی اشاره دارند. پژوهش مجتبوی و ایزدپناه (۱۴۰۲) با رویکردی میان‌رشته‌ای، به بررسی عوامل کالبدی مؤثر بر رضایتمندی کاربران در فضای کار اشتراکی نیتک پرداخته است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که کیفیت طراحی کالبدی فضا-نظیر رنگ، نوع و چیدمان مبلمان، نورپردازی و عناصر طبیعی-نقشی کلیدی در شکل‌گیری تجربه مثبت، ارتقای تعاملات اجتماعی و افزایش حس تعلق ایفا می‌کند. همچنین، طراحی فضاها تعاملی نظیر لابی‌ها و نواحی گفت‌وگو، در کنار حفظ حریم شخصی، در تقویت روابط اجتماعی و افزایش بهره‌وری کاربران تأثیرگذار است. این پژوهش، طراحی فضایی هوشمند را عاملی مهم در تسهیل یادگیری تعاملی و ارتقای عملکرد در محیط‌های دانشگاهی نوآورانه می‌داند.

در همین زمینه، مطالعه مجتبوی و پوست چینیان (۱۴۰۲) با تمرکز بر مؤلفه‌های روان‌شناختی شادی در فضای کار اشتراکی، نشان می‌دهد که عناصر محیطی مانند نور طبیعی، راحتی فیزیکی، طبیعت، زیبایی‌شناسی و حس

تسهیل همکاری، افزایش نوآوری و ارتقاء یادگیری در هر دو محیط تأکید داشته‌اند. با این حال، بررسی دقیق‌تر حاکی از آن است که:

پژوهش حاضر با توجه به شکاف‌های موجود در تحقیقات پیشین، به دنبال ارائه یک دیدگاه جامع‌تر و عمیق‌تر در مورد نقش مدیریت فضای کار اشتراکی در تسهیل یادگیری تعاملی و نوآوری در دانشگاه‌ها است. این تحقیق تلاش می‌کند تا با بررسی تعامل بین طراحی فیزیکی فضا، استراتژی‌های مدیریتی و تعاملات میان اعضا، یک چارچوب نظری منسجم برای درک و بهبود عملکرد این فضاها در محیط‌های دانشگاهی ارائه دهد. همچنین، این تحقیق به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های خاص این فضاها در محیط‌های دانشگاهی ایران پرداخته است.

مبانی نظری

۱- فضای کار اشتراکی

فضای کار اشتراکی به محیط‌های کاری اطلاق می‌شود که در آن‌ها افراد یا گروه‌های مختلف با پیشینه‌ها و اهداف متنوع، به‌طور مشترک از فضا، منابع و امکانات بهره می‌برند. این فضاها که در ابتدا عمدتاً برای کارآفرینان، فریلنسرها و تیم‌های کوچک طراحی شده بودند، اکنون به‌عنوان بستری برای تسهیل همکاری، نوآوری و توسعه کسب‌وکارها شناخته می‌شوند (Bouncken & Reuschl, 2018). فضاها، کار اشتراکی با ارائه امکانات مدرن، طراحی فیزیکی منعطف و خدمات مشترک، به‌عنوان کاتالیزورهای خلاقیت و همکاری در محیط‌های کاری پویا مطرح هستند. در زمینه آموزش عالی، فضای کار اشتراکی به‌عنوان یک ابزار قدرتمند برای ترویج یادگیری فعال، کارآفرینی و تعاملات بین‌رشته‌ای در نظر گرفته می‌شود. دانشگاه‌ها با بهره‌گیری از این فضاها می‌توانند فرصت‌های ارزشمندی برای دانشجویان و پژوهشگران فراهم آورند تا با افراد ایده‌هایی فراتر از مرزهای رشته و دانشگاه خود ارتباط برقرار کنند (Hemsley-Brown & Oplatka, 2015). پیشرفت‌های شگرف در فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی و همچنین ظهور فرهنگ همکاری و اشتراک دانش، از عوامل کلیدی در موفقیت و گسترش این نوع فضاها به شمار می‌روند. این فضاها، با ایجاد فرصت برای تعاملات چند رشته‌ای^{۱۳} می‌توانند زمینه‌ساز شکل‌گیری دیدگاه‌های نوآورانه و

حتی رویکردهای فرارشته‌ای^{۱۴} شوند که به غنای حوزه‌های مختلف دانش کمک می‌کنند.

فضاهای کار اشتراکی با فراهم آوردن ترکیبی از فضاهای فیزیکی و اجتماعی، امکان تعامل رودرو، شبکه‌سازی، یادگیری از طریق مشاهده و تبادل غیررسمی دانش را تسهیل می‌کنند. این فضاها به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که کاربران بتوانند به‌صورت مستقل و هم‌زمان، در تعامل با سایر افراد و گروه‌ها قرار گیرند. چنین ساختاری، به‌ویژه در زمینه‌های آموزشی و دانشگاهی، موجب افزایش سرمایه اجتماعی و دسترسی به منابع انسانی متنوع می‌شود (Moore, 2017, 5). همچنین، یکی از ویژگی‌های برجسته این فضاها، توانمندی آن‌ها در ادغام دانش‌ها و تجربه‌های ناهمگن است؛ به‌گونه‌ای که از طریق فرایندهای حل مسئله جمعی و پروژه محور، بستری برای خلق ایده‌های نوآورانه فراهم می‌آید. این فرایندها، نه تنها به شکل‌گیری رویکردهای میان‌رشته‌ای کمک می‌کنند، بلکه موجب توانمندسازی کاربران در جهت توسعه مهارت‌های نرم و تفکر خلاق نیز می‌گردند (Capdevila, 2015; Moore, 2017, 19).

۲- یادگیری تعاملی

یادگیری تعاملی فرآیندی پویا در آموزش است که در آن یادگیرندگان به‌صورت گروهی با یکدیگر همکاری می‌کنند و از طریق به اشتراک‌گذاری دانش، تجربیات و دیدگاه‌های خود، به یادگیری عمیق‌تر و مؤثرتر دست می‌یابند. این نوع یادگیری بر پایه تبادل فعال ایده‌ها، حل مسائل مشترک و تقویت روحیه کار تیمی استوار است (Johnson & Johnson, 1994).

در فضاهای کار اشتراکی، یادگیری تعاملی به‌طور طبیعی شکل می‌گیرد؛ چراکه این محیط‌ها افراد با پیش‌زمینه‌ها، تخصص‌ها و تجربه‌های گوناگون را در کنار یکدیگر قرار می‌دهند و فرصتی برای تبادل ایده، دریافت بازخوردهای سازنده و تجربه نوآوری جمعی فراهم می‌آورند. در چنین بستری، یادگیری دیگر صرفاً به معنای انتقال اطلاعات نیست، بلکه به فرآیندی زنده و مشارکتی بدل می‌شود که در آن نقش آموزش سنتی کمرنگ شده و جای خود را به تعاملات فعال و رویکردهای مربی محور^{۱۵} در روابط حرفه‌ای می‌دهد.

یادگیری تعاملی در محیط‌های دانشگاهی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا به توسعه تفکر انتقادی،

به تسهیل ارتباطات داخلی، مدیریت پویایی تعاملات اجتماعی و ارائه پشتیبانی‌های لازم برای شکوفایی نوآوری از اهمیت بالایی برخوردار است. به‌ویژه در محیط‌های دانشگاهی، ایجاد زیرساخت‌های فنی و آموزشی پیشرفته و حمایت فعال از نوآوری‌های علمی و پژوهشی می‌تواند از مهم‌ترین جنبه‌های مدیریت استراتژیک باشد (Rickieno, ۲۰۲۰). این امر با تغییر رویکرد از صرفاً تحقیق و توسعه به سمت تحقیق و کار در فضای دانشگاهی همسو است، جایی که تولید دانش به‌طور فزاینده‌ای با کاربردهای عملی و حرفه‌ای پیوند می‌خورد.

مطالعات جدید در زمینه طراحی فضای کار اشتراکی، به نقش تعیین‌کننده عوامل محیطی و روان‌شناختی در ارتقاء کیفیت تجربه کاربر و اثربخشی این فضاها پرداخته‌اند. مؤلفه‌هایی نظیر دسترسی به نور طبیعی، راحتی فیزیکی، امکان کنترل فردی بر فضا، حضور عناصر طبیعی، زیبایی‌شناسی محیط و حس تعلق، از جمله شاخص‌های کلیدی برای افزایش شادی در فضای کار اشتراکی محسوب می‌شوند (مجتبوی و پوست چینیان، ۱۴۰۲). این یافته‌ها، اهمیت یک رویکرد انسان‌محور را در مدیریت استراتژیک این فضاها برجسته می‌سازد و نشان می‌دهد که توجه به نیازهای روانی و ادراکی کاربران، به‌اندازه برنامه‌ریزی‌های عملکردی و فنی، در موفقیت این فضاها تأثیرگذار است.

۴- تأثیر فضای کار اشتراکی بر نوآوری و خلاقیت

فضای کار اشتراکی به‌عنوان یک محیط پویا و حمایتگر از نوآوری و خلاقیت شناخته می‌شود. این فضاها از طریق فراهم آوردن فرصت‌های تعامل و ارتباط با افراد با دیدگاه‌های گوناگون و رشته‌های متنوع از رشته‌ها، صنایع و دیدگاه‌های گوناگون، زمینه‌ساز شکل‌گیری تفکر خلاق و حل مسائل به شیوه‌های نوآورانه می‌شوند (Bounck & Reuschl, 2018). در محیط‌های دانشگاهی، این فضاها می‌توانند به‌طور قابل‌توجهی به توسعه پروژه‌های تحقیقاتی بین‌رشته‌ای و کارآفرینی علمی کمک کنند؛ زیرا پژوهشگران و دانشجویان می‌توانند از ایده‌ها، تجربیات و تخصص‌های متنوع یکدیگر بهره‌مند شوند و در یک محیط پویا به خلق ایده‌های نو بپردازند. این تعاملات، فرآیند تولید علم در فضای کار را به سمت تولید ثروت از طریق دانش سوق می‌دهد.

پرورش خلاقیت، تقویت مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی دانشجویان کمک شایانی می‌کند. علاوه بر این، یادگیری تعاملی می‌تواند به تقویت همکاری‌های بین‌رشته‌ای و ایجاد شبکه‌های ارتباطی قوی میان دانشجویان و اساتید منجر شود که به‌نوبه خود، موجب ارتقای کیفیت فرآیندهای آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها می‌گردد (Dil- lenbourg, 1999).

افزون بر این، پژوهش‌های جدید نشان می‌دهند که فضاهای کار اشتراکی، به دلیل ماهیت اجتماعی و مشارکتی خود، بستری مناسب برای شکل‌گیری اشکال متنوعی از یادگیری تعاملی فراهم می‌کنند. یکی از مهم‌ترین این اشکال، «تعاملات اجتماعی» است که از طریق ارتباطات روزمره، گفت‌وگوهای غیررسمی و شبکه‌سازی شکل می‌گیرد و می‌تواند منجر به تبادل ایده‌ها و اشتراک تجربیات میان افراد شود. در مقابل، «همکاری‌های راهبردی» سطحی عمیق‌تر از تعامل را دربرمی‌گیرد؛ همکاری‌هایی که از دل پروژه‌های مشترک، تبادل مهارت‌های تخصصی و توسعه محصولات یا خدمات نوآورانه شکل می‌گیرند. مطالعه‌ای تجربی در این زمینه نشان داده است که اگرچه تعاملات اجتماعی نقش مهمی در تقویت پیوندهای میان فردی دارند، اما این همکاری‌های راهبردی هستند که تأثیر مستقیم و معناداری بر یادگیری حرفه‌ای، ارتقای ظرفیت نوآوری و حتی توسعه مدل‌های کسب‌وکار در فضاهای کار اشتراکی دارند (Moore, 2017, 6).

۳- مدیریت استراتژیک فضای کار اشتراکی

مدیریت استراتژیک فضای کار اشتراکی در محیط‌های دانشگاهی مستلزم یک برنامه‌ریزی دقیق، جامع و هماهنگ است تا اطمینان حاصل شود که فضای ایجادشده می‌تواند به بهترین نحو شرایط لازم برای یادگیری تعاملی و نوآوری را فراهم آورد. مدیریت اثربخش منابع انسانی، طراحی هوشمندانه فضای فیزیکی و بهره‌گیری بهینه از فناوری‌های نوین، از ارکان کلیدی این نوع مدیریت به شمار می‌آیند. استراتژی‌های مدیریتی باید با در نظر گرفتن نیازهای یادگیری و توسعه حرفه‌ای اعضا طراحی‌شده و به‌گونه‌ای تنظیم شوند که بستری پویا برای همکاری و تعامل سازنده میان افراد با پیشینه‌های گوناگون ایجاد کنند (Mackenzie et al., 2018).

در مدل‌های مدیریتی موفق این فضاها، توجه ویژه

۵- ارتباط میان فضای کار اشتراکی و عملکرد آموزشی

تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که استفاده از فضای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها می‌تواند به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد آموزشی و توسعه حرفه‌ای دانشجویان و پژوهشگران تأثیرگذار باشد. تسهیل همکاری‌های میان‌رشته‌ای، تشویق مشارکت فعال در فرآیندهای یادگیری و ارائه پشتیبانی‌های لازم برای فعالیت‌های تحقیق و توسعه، از جمله نتایج مثبت استقرار این فضاها در محیط‌های دانشگاهی به‌شمار می‌روند. علاوه بر این، حمایت از ایجاد پروژه‌های مشترک و تقویت شبکه‌سازی حرفه‌ای می‌تواند به‌طور چشمگیری کیفیت یادگیری و پژوهش را ارتقاء بخشد (Van der Linden et al., 2020).

در محیط‌های دانشگاهی که تعاملات اجتماعی، اشتیاق به یادگیری و نوآوری نقشی محوری دارند، طراحی بر مبنای چنین شاخص‌هایی می‌تواند تأثیری مضاعف بر تجربه یادگیری و رشد حرفه‌ای کاربران داشته باشد. از این منظر، یک فضای کار اشتراکی موفق نه تنها در ارائه امکانات فیزیکی و فنی، بلکه در ارتقاء کیفی فرآیندهای آموزش و پژوهش نیز نقشی کلیدی ایفا می‌کند. با توجه به آنچه تاکنون مطرح شد، این پژوهش بر این دیدگاه استوار است که مدیریت استراتژیک فضاهای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها، می‌تواند از راه تقویت یادگیری تعاملی و ایجاد بستر مناسب برای خلاقیت و نوآوری، نقشی مؤثر در بهبود کیفیت آموزش و پژوهش ایفا کند. در این چارچوب، مدیریت استراتژیک به‌عنوان عامل محوری در نظر گرفته می‌شود که ابعادی چون طراحی فیزیکی هوشمندانه، تخصیص کارآمد منابع، تسهیل تعاملات میان کاربران و پشتیبانی از نوآوری را در برمی‌گیرد. یادگیری تعاملی و نوآوری نیز در نقش حلقه‌های واسطی هستند که تحت تأثیر کیفیت مدیریت، به ارتقای عملکرد آموزشی و پژوهشی منجر می‌شوند.

در جمع‌بندی مبانی نظری، می‌توان چنین استنتاج کرد که سه مؤلفه کلیدی در این پژوهش - یعنی فضای کار اشتراکی، یادگیری تعاملی و مدیریت استراتژیک - در قالب یک نظام به‌هم‌پیوسته عمل می‌کنند و تأثیر متقابل آن‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در موفقیت این فضاها در محیط‌های دانشگاهی دارد. فضای کار اشتراکی، به‌عنوان

بستر فیزیکی و اجتماعی، محیطی فراهم می‌آورد که در آن یادگیری تعاملی می‌تواند به‌صورت طبیعی و ارگانیک شکل گیرد؛ زیرا در این فضا، تعامل میان افراد با پیش‌زمینه‌ها و دیدگاه‌های گوناگون، فرصت خلق دانش مشارکتی و گسترش نوآوری را مهیا می‌سازد.

از سوی دیگر، یادگیری تعاملی در چنین محیطی، تنها زمانی به سطحی مؤثر و پایدار می‌رسد که مدیریت فضا به‌صورت راهبردی و هدفمند انجام پذیرد. طراحی هوشمندانه، تخصیص بهینه منابع، تسهیل ارتباطات حرفه‌ای و پشتیبانی از خلاقیت، از ارکان مدیریت استراتژیک هستند که می‌توانند بهره‌وری این فضاها را افزایش دهند؛ بنابراین، مدیریت استراتژیک در نقش یک عامل تسهیلگر، نه تنها زیرساخت‌ها و منابع را سازمان‌دهی می‌کند، بلکه شرایط لازم برای تحقق یادگیری تعاملی و شکوفایی نوآوری را فراهم می‌آورد.

در نهایت، تعامل پویا میان این سه مؤلفه، می‌تواند به شکل‌گیری مدلی کارآمد برای ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها منجر شود. بر اساس این چارچوب نظری، فرض بر آن است که عملکرد آموزشی و پژوهشی در محیط‌های دانشگاهی، از طریق مدیریت استراتژیک فضای کار اشتراکی و با واسطه‌گری یادگیری تعاملی و نوآوری، به‌صورت معناداری ارتقاء می‌یابد.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های حاصل از مطالعات کتابخانه‌ای:

۱- تأثیر فضای کار اشتراکی بر یادگیری تعاملی: یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده آن است که فضای کار اشتراکی به‌طور معناداری می‌تواند بر یادگیری تعاملی در محیط‌های دانشگاهی تأثیر بگذارد (جدول ۱). این فضاها با فراهم آوردن بسترهای مناسب برای تعاملات میان‌رشته‌ای، پویایی‌های گروهی و همکاری‌های علمی، به دانشجویان و پژوهشگران این امکان را می‌دهند که از طریق مشارکت فعال، یادگیری خود را ارتقاء دهند. فضای باز و مشارکتی این فضاها، موجب می‌شود که اعضای تیم‌های پژوهشی و دانشجویی به راحتی بتوانند درگیر بحث‌های علمی و حل مسائل پیچیده شوند.

جدول ۱: تأثیر فضای کار اشتراکی بر یادگیری تعاملی Table 1: The Impact of Coworking Spaces on Interactive Learning	
ویژگی‌های فضایی	تأثیرات بر یادگیری تعاملی
انعطاف‌پذیری و طراحی باز	ایجاد فضای مناسب برای تبادل ایده‌ها و همکاری‌های علمی و پژوهشی
امکان برقراری تعاملات میان‌رشته‌ای	تسهیل یادگیری از تجربیات و تخصص‌های مختلف در قالب گروه‌های متنوع
فضای مشترک برای تعاملات اجتماعی	ارتقای مشارکت فعال و استفاده از ظرفیت‌های گروهی برای یادگیری مشترک

فضای کار اشتراکی، با تمرکز بر پویایی‌های گروهی و هم‌افزایی شناختی، قادر است محیط‌هایی را فراهم آورد که در آن یادگیری تعاملی، به‌ویژه در زمینه‌های بین‌رشته‌ای، به‌طور مؤثر رشد کند. این فضاها به‌طور بالقوه می‌توانند توانمندی‌های تفکر انتقادی و خلاقیت دانشجویان را از طریق تعاملات پیچیده میان گروه‌های مختلف پرورش دهند.

۲- چالش‌ها و مشکلات در مدیریت فضای کار اشتراکی: چالش‌های مدیریتی فضای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها (جدول ۲)، به‌ویژه در زمینه‌هایی چون مدیریت منابع، هماهنگی میان واحدها و پیاده‌سازی استراتژی‌های مدیریتی پایدار، از جمله موانع اصلی موجود برای بهره‌برداری کامل از این فضاها بوده است. تحقیقات نشان داد که کمبود منابع مالی، محدودیت‌های زیرساختی و عدم تطابق استراتژی‌های مدیریتی با نیازهای فضاهای کار اشتراکی، موجب کاهش کارایی و بهره‌وری این فضاها می‌شود. همچنین، در بسیاری از موارد، عدم هماهنگی بین بخش‌های مختلف دانشگاه، مانند دانشکده‌ها، مدیریت فضای کار اشتراکی و تیم‌های پژوهشی، موجب می‌شود که فضاهای ایجاد شده نتوانند به‌طور مؤثر به تسهیل یادگیری و نوآوری کمک کنند.

جدول ۲: چالش‌های مدیریتی فضای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها Table 2: Managerial Challenges of Coworking Spaces in Universities	
چالش‌های مدیریت	توضیحات
کمبود منابع مالی و زیرساخت‌های مناسب	تخصیص ناکافی منابع برای ساخت و نگهداری فضاهای کار اشتراکی و امکانات فنی
عدم هماهنگی میان بخش‌های دانشگاهی	نبود ارتباطات مؤثر بین دانشکده‌ها، واحدهای پژوهشی و بخش‌های اجرایی
مدیریت زمان و تخصیص فضاها	فقدان برنامه‌ریزی مؤثر برای استفاده بهینه از فضا و زمان برای هر گروه
موانع فرهنگی و ساختاری	مقاومت در برابر تغییرات و ایده‌های جدید در برخی واحدهای دانشگاهی

چالش‌های مدیریت فضای کار اشتراکی نشان‌دهنده عدم وجود مدیریت استراتژیک برای بهینه‌سازی عملکرد این فضاها است. برای پیاده‌سازی موفق این فضاها، نیاز به یک الگوی مدیریتی جامع و تعامل مؤثر بین بخش‌ها و واحدهای دانشگاهی می‌باشد که با تخصیص منابع صحیح و ایجاد استراتژی‌های بلندمدت، می‌توان مشکلات موجود را کاهش داد.

۳- نقش طراحی در ارتقای نوآوری و خلاقیت در فضای کار اشتراکی: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که فضای کار اشتراکی، زمانی که با اصول طراحی منعطف و مشارکت محور همراه باشد، می‌تواند بستری مؤثر برای نوآوری و خلاقیت در محیط‌های دانشگاهی فراهم کند. این فضاها با ایجاد فرصت برای تعامل اجتماعی، شبکه‌سازی و همکاری میان افراد با تخصص‌های گوناگون، امکان شکل‌گیری ایده‌های تازه و حل مسائل پیچیده را افزایش می‌دهند. طراحی‌هایی که بر تطبیق‌پذیری با نیازهای گروهی، دسترسی به فناوری‌های نوین و تشویق به مشارکت تأکید دارند، نقش کلیدی در تقویت فرایندهای خلاق ایفا می‌کنند. به‌ویژه در محیط‌هایی که کاربران از پیش زمینه‌های مختلف گرد هم می‌آیند، چنین فضاهایی به کانونی برای تبادل دانش و تولید نوآوری‌های علمی و پژوهشی تبدیل می‌شوند.

جدول ۳: تأثیر فضای کار اشتراکی بر نوآوری و خلاقیت
Table 3: The Impact of Coworking Spaces on Innovation and Creativity

ویژگی فضای کار اشتراکی	تأثیر بر نوآوری و خلاقیت
فضای باز و همکاری‌های میان‌رشته‌ای	تسهیل تبادل ایده‌ها و ایجاد راه‌حل‌های نوآورانه و جدید
دسترسی به منابع و فناوری‌های نوین	تسهیل فرآیند نوآوری از طریق بهره‌برداری از فناوری‌های پیشرفته
حمایت از پروژه‌های مشترک	ایجاد فرصت برای شکل‌گیری ایده‌های خلاقانه در گروه‌های پژوهشی

فضای کار اشتراکی از طریق فراهم آوردن امکان همکاری‌های میان‌رشته‌ای، ارتقاء خلاقیت و ایجاد ایده‌های جدید را تسهیل می‌کنند.

۴- **پیشنهادهای مدیریتی برای بهبود فضای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها:** با توجه به یافته‌ها و چالش‌های مدیریتی شناسایی شده، پیشنهادات زیر به منظور بهبود مدیریت فضاهای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها ارائه می‌شود (جدول ۴). این پیشنهادات بر اساس مدیریت منابع، هماهنگی میان بخش‌ها و طراحی مؤثر فضاها استوار هستند.

جدول ۴: پیشنهادات مدیریتی برای بهبود فضای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها
Table 4: Managerial Recommendations for Improving Coworking Spaces in Universities

پیشنهادهای مدیریتی	توضیحات
ایجاد مدل‌های مدیریتی استاندارد	تدوین و پیاده‌سازی مدل‌های مدیریتی جامع و استراتژی‌های طولانی‌مدت برای بهره‌برداری مؤثر از فضاهای اشتراکی
تخصیص منابع مالی و فنی مناسب	تأمین منابع مالی برای نگهداری و توسعه زیرساخت‌های فناوری

یافته‌های حاصل از مطالعات میدانی:

۱- **آشنایی با داده‌ها:** در این مرحله، داده‌های جمع‌آوری شده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، گروه‌های متمرکز و مشاهدات مشارکتی به طور جامع تحلیل شدند. داده‌ها شامل اطلاعات کیفی عمیقی در خصوص چالش‌ها، فرصت‌ها و تأثیرات فضای کار اشتراکی بر یادگیری تعاملی و نوآوری علمی بودند. این مرحله، زمینه‌ساز شناسایی مفاهیم کلیدی و فراهم آوردن دیدگاهی کل نگر برای مراحل بعدی تحلیل بود.

مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته: در این بخش، مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با مدیران فضاهای کار اشتراکی، اساتید دانشگاه‌ها و پژوهشگران انجام شده است. به عنوان مثال، یکی از مدیران فضای کار اشتراکی، اظهار داشت:

«فضای کار اشتراکی باعث شده که اعضای تیم‌های مختلف به راحتی با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و مسائل علمی پیچیده را از زوایای مختلف بررسی کنند. این فضا به ویژه در ارتقاء یادگیری گروهی بسیار مؤثر است.»

این تعاملات باعث تبادل تجربه میان اعضا می‌شود و به طور قابل توجهی یادگیری تعاملی را تسهیل می‌کند. همچنین، از مشکلات مدیریتی همچون کمبود منابع مالی و چالش‌های هماهنگی میان بخش‌های دانشگاه‌ها به عنوان موانع اساسی در پیاده‌سازی مؤثر این فضاها یاد شده است. یکی از پژوهشگران در این زمینه گفت: «مشکل اصلی ما این است که گاهی اوقات، فضاهای کار اشتراکی به درستی مدیریت نمی‌شوند و اعضا قادر به استفاده کامل از منابع موجود نیستند.»

گروه‌های متمرکز: گروه‌های متمرکز در این پژوهش از میان افراد باتجربه در استفاده از فضای کار اشتراکی انتخاب شدند.

در این جلسات، مشارکت‌کنندگان به بحث و تبادل نظر در مورد تجربیات خود پرداختند. یکی از دانشجویان دکتری در این خصوص بیان داشت: «زمانی که ما در فضای کار اشتراکی به صورت مشترک کار می‌کنیم، احساس می‌کنیم که به طور مستقیم با استادان و پژوهشگران در تعامل هستیم. این امر باعث می‌شود که یادگیری ما به طور مؤثری تقویت شود.» این داده‌ها نشان‌دهنده اثر مثبت فضای کار اشتراکی بر یادگیری تعاملی و همکاری‌های میان‌رشته‌ای هستند. همچنین، در این گروه‌ها چالش‌هایی نظیر کمبود زمان برای استفاده بهینه از فضاها و مشکلات برنامه‌زمان‌بندی برای حضور افراد مختلف نیز مطرح شد. یکی از اعضای گروه متمرکز اذعان کرد: «زمانی که تعداد افراد زیادی در یک فضا حضور دارند، گاهی برای هماهنگی زمان استفاده از فضا مشکلاتی به وجود می‌آید. این مشکل باید حل شود.»

۱. مشاهده مشارکتی: مشاهدات انجام‌شده در فضای کار اشتراکی حاکی از آن است که این محیط‌ها بسترهای پویا و غیررسمی برای شکل‌گیری تعاملات سازنده میان دانشجویان و پژوهشگران فراهم می‌آورند. در خلال جلسات گروهی مشاهده‌شده، شرکت‌کنندگان نه تنها به تبادل دانش و تجربه می‌پرداختند، بلکه اغلب به صورت خودجوش همکاری‌هایی را آغاز می‌کردند که به پروژه‌های میان‌رشته‌ای منتهی می‌شد. یکی از پژوهشگران اذعان داشت: «این فضاها به ما این امکان را می‌دهند که بی‌واسطه با دیگران در ارتباط باشیم و ایده‌ها را سریع‌تر به مرحله اجرا برسانیم.» چنین شواهدی، بر نقش «فضای اجتماعی-شناختی»^۲ فضاها در اشتراکی‌دلت دارند؛ محیط‌هایی که در آن‌ها، یادگیری و نوآوری نه در نتیجه ساختار رسمی، بلکه در تعاملات سیال و انعطاف‌پذیر رخ می‌دهد.

جدول ۵: دسته‌بندی ویژگی‌ها و نتایج اولیه داده‌های کیفی Table 5: Categorization of Features and Preliminary Results of Qualitative Data		
نوع داده‌ها	ویژگی‌های داده	یافته‌های اولیه
داده‌های مصاحبه	بازتاب‌دهنده دیدگاه‌های متنوع کاربران (دانشجویان، اساتید، پژوهشگران) و مدیران فضاهای اشتراکی	تقویت روابط انسانی، تمایل به همکاری علمی، ارزش‌گذاری تجربه‌های بین‌رشته‌ای و نقش فضا در تسهیل شبکه‌سازی حرفه‌ای
داده‌های گروه‌های متمرکز	تمرکز بر تعاملات درونی میان افراد با پیشینه‌ها و نقش‌های متفاوت	برجسته‌سازی چالش‌های عملیاتی مانند مدیریت زمان، تخصیص منابع و چگونگی شکل‌گیری هم‌افزایی میان افراد
داده‌های مشاهده مشارکتی	ثبت تعاملات واقعی، رفتارهای اجتماعی و نحوه استفاده کاربران از فضا	ظهور خودانگیخته گروه‌های پروژه‌ای، تبادل فوری اطلاعات و مشارکت آزاد در مباحث علمی و حرفه‌ای

۲- کدگذاری اولیه^{۱۸}: در این مرحله، بخش‌های مهم و مفهومی از داده‌ها کدگذاری شدند تا الگوهای مشترک شناسایی شوند (جدول ۶). به عنوان مثال، یکی از اساتید در گروه متمرکز بیان داشت: «فضای کار اشتراکی این فرصت را برای من، به عنوان استاد، فراهم کرده است تا بتوانم هم‌زمان با دانشجویانی از رشته‌های گوناگون همکاری داشته باشم؛ تجربه‌ای که به شکل‌گیری ایده‌های تازه برای پژوهش انجامیده است.»

این نقل قول منجر به کدگذاری اولیه با برچسب‌های «همکاری میان‌رشته‌ای» و «نوآوری علمی» شد. همچنین، یکی از پژوهشگران در یک مصاحبه گفت: «همکاری در این فضا به ما کمک کرده که از تجربیات یکدیگر استفاده کنیم و مسائل پژوهشی پیچیده‌تری را حل کنیم.» این اظهارات به کدهایی چون «یادگیری تعاملی» و «تبادل دانش» تبدیل شدند.

جدول ۶: کدگذاری اولیه و مفاهیم کلیدی استخراج شده
Table 6: Initial Coding and Extracted Key Concepts

کد مفهومی	موضوع اصلی	شواهد و استناد از داده‌ها
یادگیری تعاملی	یادگیری مبتنی بر همکاری و تعامل	«فضای کار اشتراکی باعث تسهیل در بررسی مسائل پیچیده از زوایای مختلف شده است.»
همکاری میان رشته‌ای	تبادل بین حوزه‌های دانشی و مهارتی	«این فضاها امکان استفاده از تخصص‌های مختلف را برای حل مسائل علمی فراهم کرده است.»
نوآوری علمی	تقویت ایده پردازی و خلاقیت	«ایده‌های جدید از طریق تعاملات این فضا شکل می‌گیرد و پروژه‌های نوآورانه ایجاد می‌شود.»
تبادل دانش	تسهیل جریان دانش میان افراد	«فضای کار اشتراکی فرصت تبادل دانش میان رشته‌های مختلف را بهبود می‌بخشد.»
مشکلات مدیریتی	کاستی در ساختار مدیریتی و برنامه‌ریزی	«مدیریت ناکارآمد منابع مانع استفاده بهینه از فضاهای اشتراکی شده است.»
کمبود منابع مالی	ناکارآمدی زیرساختی و محدودیت تجهیزاتی	«فضاهای کار اشتراکی نیاز به منابع مالی و امکانات بیشتری دارند.»
هماهنگی زمانی	دشواری در زمان‌بندی استفاده از فضا	«هماهنگی زمانی برای استفاده از فضاها همچنان یک مشکل جدی است.»
مدیریت منابع	ضعف در تخصیص منابع انسانی، فیزیکی و زمانی	«مدیریت پراکنده منابع به کمبود امکانات مؤثر منجر شده است.»

۳. الگوهای مفهومی: با تجمیع کدها، سه الگوی مفهومی برجسته استخراج شد: (جدول ۷).

فرصت‌های نوآوری: فضاهای کار اشتراکی با تسهیل تعاملات بین رشته‌ای، زمینه را برای خلق ایده‌های نوآورانه فراهم می‌کنند. این یافته با نظریه «سرریز دانش» هم‌راستاست که در آن، تعاملات غیررسمی منجر به خلق دانش نو می‌شود. **چالش‌های مدیریتی:** ناکارآمدی در تخصیص منابع، محدودیت زیرساختی و فقدان برنامه‌ریزی زمانی منعطف، از عوامل بازدارنده در استفاده مؤثر از این فضاها هستند. این چالش‌ها گویای گسست بین «پتانسیل طراحی شده» و «عملکرد واقعی» فضا هستند.

تقویت یادگیری تعاملی: این فضاها به‌طور مؤثر فرصت یادگیری میان فردی، هم‌افزایی مهارت‌ها و شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی یادگیرنده را فراهم می‌کنند. این امر به‌ویژه برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی، فرصتی برای یادگیری مبتنی بر همکاری و توسعه هویت حرفه‌ای فراهم می‌کند.

جدول ۷: الگوهای مفهومی و کدهای مرتبط
Table 7: Conceptual Patterns and Related Codes

مضمون کلی	کدهای مرتبط	توضیح تحلیلی
فرصت‌های نوآوری	همکاری میان رشته‌ای، تبادل دانش، نوآوری علمی	فضای کار اشتراکی به‌عنوان محرک ایده پردازی و پروژه‌های نو، به‌ویژه از طریق تعاملات غیررسمی و ساخت نیافته میان افراد با پیشینه‌های گوناگون عمل می‌کند.
چالش‌های مدیریتی	کمبود منابع مالی، مشکلات زمان‌بندی، مدیریت منابع	موانع ساختاری و سازمانی همچون ضعف در مدیریت منابع و نبود برنامه‌ریزی راهبردی مانع تحقق کامل پتانسیل فضاهای اشتراکی می‌شوند.
تقویت یادگیری تعاملی	یادگیری تعاملی، تبادل دانش	این فضاها به‌طور مؤثر ظرفیت آموزش هم‌زمان و یادگیری اجتماعی را از طریق گفت‌وگو، همکاری و مشاهده متقابل میان کاربران فراهم می‌کنند.

۴. **اصلاح و ترکیب مضامین:** بازبینی و اصلاح مضامین باهدف انسجام بیشتر و تطابق با داده‌های اصلی انجام شد (جدول ۸).

«چالش‌های مدیریتی» نه صرفاً به کمبود منابع، بلکه به ضعف در طراحی سیستم مدیریتی مربوط می‌شود؛ مثلاً فقدان سیاست‌های تشویقی برای فعالیت‌های میان‌رشته‌ای یا نبود سازوکارهای اشتراک منابع. «فرصت‌های نوآوری»، اگر در قالبی هدفمند هدایت نشوند، ممکن است به رقابت ناسالم یا پراکندگی منابع بینجامد؛ بنابراین، تدوین یک چارچوب راهبردی مشارکتی برای هماهنگی و بهره‌برداری مؤثر از این فضاها ضروری است. درمضمون «یادگیری تعاملی»، بر ظرفیت این فضاها در پشتیبانی از یادگیری مستمر و پرورش مهارت‌های کلیدی مانند ارتباط مؤثر، تفکر انتقادی و همکاری گروهی تأکید شد.

جدول ۸: بازبینی و اصلاح مضامین نهایی Table 8: Review and Refinement of Final Themes		
مضمون نهایی	تغییرات انجام‌شده در ساختار مضمون	دلیل اصلاح و ارتقا
چالش‌های مدیریتی	ادغام کدهای مرتبط با منابع (مالی، انسانی، زمانی)	تمرکز بر یکپارچه‌سازی نارسایی‌های مدیریتی و انسجام بخشی به تحلیل ساختاری چالش‌ها
فرصت‌های نوآوری	افزودن نقش تبادل دانش در فرایند نوآوری	برجسته‌سازی نقش تعاملات دانش‌بنیاد در شکل‌گیری پروژه‌های خلاقانه
تقویت یادگیری تعاملی	گسترش مفهوم از یادگیری صرف به توسعه مهارت‌های اجتماعی و حرفه‌ای	تأکید بر کارکرد یادگیری گروهی، توسعه هویت حرفه‌ای و افزایش تعاملات میان فردی و میان‌رشته‌ای

۵- **گزارش دهی نتایج^۹:** در این مرحله، نتایج نهایی تحلیلی مضمون ارائه شدند (جدول ۹). هر مضمون با استناد به داده‌های کیفی تبیین شد و تأثیرات آن بر یادگیری و نوآوری مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۹: نتایج نهایی تحلیل مضمون و پیامدهای کاربردی Table 9: Final Results of Thematic Analysis and Practical Implications		
مضامین نهایی	تبیین تخصصی مضمون	پیامدهای کاربردی و راهبردی
فرصت‌های نوآوری	فضاهای کار اشتراکی به عنوان کاتالیزور تعاملات دانش‌بنیان، خلاقیت گروهی و تولید ایده‌های نو در حوزه‌های میان‌رشته‌ای عمل می‌کنند.	توسعه پروژه‌های نوآورانه، تسهیل مشارکت بین حوزه‌ای و افزایش ظرفیت‌های کارآفرینی علمی و فناورانه
چالش‌های مدیریتی	محدودیت‌های زیرساختی و ضعف در حکمرانی منابع مانع از بهره‌برداری حداکثری از ظرفیت‌های این فضاها می‌شود.	نیاز به بازنگری در سیاست‌گذاری، تقویت حکمرانی مشارکتی و تخصیص هدفمند منابع انسانی و فیزیکی
تقویت یادگیری تعاملی	این فضاها یادگیری فراتر از کلاس درس را ممکن می‌سازند، با تأکید بر مشارکت فعال، گفت‌وگو و تجربه‌گرایی در فرایند یادگیری.	افزایش تعاملات آموزشی میان کاربران، توسعه مهارت‌های نرم و تقویت فرهنگ یادگیری خودگردان و بین فردی

این یافته‌ها نشان می‌دهند که فضای کار اشتراکی تأثیرات مثبتی بر یادگیری تعاملی و نوآوری علمی دارد. با این حال، چالش‌های مدیریتی نیازمند راهکارهای استراتژیک برای بهره‌برداری کامل از این فضاها هستند.

نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف بررسی نقش فضای کار اشتراکی در تقویت یادگیری تعاملی و نوآوری در دانشگاه‌ها انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهند که چنین فضاهایی می‌توانند از طریق تقویت تعاملات میان‌رشته‌ای، تسهیل کار گروهی و شکل‌دهی به شبکه‌های حرفه‌ای متنوع، زمینه مناسبی برای ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش فراهم کنند. این فضاها، با ماهیتی مشارکتی و انعطاف‌پذیر، امکان تبادل ایده، خلق مشترک دانش و پرورش تفکر انتقادی و خلاق را فراهم می‌سازند. زمانی که طراحی و مدیریت این محیط‌ها با هدف‌گذاری روشن همراه باشد، حرکت از آموزش سنتی به سوی یادگیری تعاملی، مسئله محور و بین‌رشته‌ای می‌تواند به شکلی واقعی و اثربخش تحقق یابد.

اما بهره‌گیری مؤثر از ظرفیت‌های فضای کار اشتراکی صرفاً با اتکا به زیرساخت فیزیکی یا ابزارهای فناورانه ممکن نیست؛ بلکه مستلزم درک عمیق از منطق عملکرد این فضاها و طراحی سازوکارهایی است که بتوانند این منطق را در محیط دانشگاهی نهادینه کنند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که نبود چارچوب‌های مدیریتی یکپارچه، تخصیص غیر هدفمند منابع و فقدان هماهنگی میان واحدهای دانشگاهی، می‌تواند باعث تضعیف نقش این فضاها شود. در مقابل، زمانی که مدیریت این فضاها به صورت مسئله‌گرا، مشارکتی و مبتنی بر داده‌های واقعی صورت گیرد، فرصت‌هایی ارزشمند برای خلق نوآوری‌های آموزشی و پژوهشی پدید می‌آید.

در راستای تحقق این هدف، این پژوهش مجموعه‌ای از راهکارهای عملی را برای مدیران دانشگاهی، سیاست‌گذاران آموزش عالی و طراحان فضاهای کار اشتراکی پیشنهاد می‌کند:

۱. طراحی چارچوب‌های حکمرانی هم‌راستا با اهداف میان‌رشته‌ای و یادگیری تعاملی

به جای نگاه سنتی، لازم است چارچوبی منعطف برای حکمرانی فضای کار اشتراکی تعریف شود که در آن، مأموریت‌های آموزشی، پژوهشی و کارآفرینی به طور هم‌زمان لحاظ شوند. این چارچوب باید امکان واگذاری تصمیم‌گیری‌های عملیاتی را به مدیران بهره‌بردار و واگذار نماید. مشارکت دانشجویان و اعضای هیئت‌علمی را تسهیل نموده و ارتباط دوسویه با سیاست‌های کلان دانشگاه را فراهم آورد.

۲. راه‌اندازی «واحد میان‌رشته‌ای یادگیری و نوآوری» برای

راهبری فضاهای کار اشتراکی

برای بهره‌برداری هدفمند از ظرفیت‌های فضاهای کار اشتراکی در دانشگاه‌ها، پیشنهاد می‌شود یک واحد تخصصی با ماهیتی میان‌رشته‌ای ایجاد شود که مسئولیت راهبری این فضاها را بر عهده گیرد. این واحد می‌تواند با تحلیل مستمر تجربه کاربران، شناسایی نیازهای واقعی و ارزیابی اثربخشی فعالیت‌ها، زمینه‌ساز بهبود سیاست‌ها، تقویت تعاملات علمی و طراحی برنامه‌های حمایتی نوآورانه باشد. چنین ساختاری، به‌ویژه در محیط‌های پیچیده دانشگاهی، به یکپارچگی راهبردی میان آموزش، پژوهش و کارآفرینی کمک خواهد کرد.

۳. تخصیص هدفمند منابع مالی و انسانی به مثابه

سرمایه‌گذاری در نوآوری

فضای کار اشتراکی نباید به عنوان هزینه سربار تلقی شود، بلکه باید به عنوان بستری برای خلق سرمایه انسانی و فکری آینده دیده شود. از این رو، تخصیص بودجه مستقل و رقابتی برای توسعه این فضاها، جذب تسهیلات با تخصیص میان‌رشته‌ای و حمایت از پروژه‌های نوآورانه مشارکتی، امری کلیدی است.

۴. توسعه ظرفیت‌های آموزشی و توانمندسازی کاربران

موفقیت فضاهای کار اشتراکی زمانی تضمین می‌شود که کاربران آن مهارت‌های لازم برای کار جمعی، تفکر طراحی، نوآوری و ارتباط بین‌رشته‌ای را داشته باشند. برگزاری دوره‌های توانمندسازی، کارگاه‌های مربی‌گری و ایجاد حلقه‌های یادگیری مشترک می‌تواند بهره‌وری این فضاها را به طور چشمگیری افزایش دهد.

۵. طراحی فیزیکی و دیجیتال یکپارچه با منطق تعامل و

انعطاف‌پذیری

طراحی معماری این فضاها باید بر اساس اصول انعطاف‌پذیری، گردش آزاد اطلاعات و امکان پویایی گروه‌ها صورت گیرد. همچنین، تلفیق فضاهای فیزیکی با پلتفرم‌های دیجیتال، می‌تواند اثربخشی را بهبود بخشد. با وجود ارائه این راهکارها، این پژوهش نیز با محدودیت‌هایی همراه بوده است. نمونه‌گیری محدود از دانشگاه‌های تهران و تمرکز بر تحلیل کیفی، ممکن

حاکمیتی در ترویج و حمایت از فضاهای کار اشتراکی دانشگاهی.

درنهایت، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که فضای کار اشتراکی، اگر با درک صحیح از ماهیت یادگیری تعاملی و مدیریت استراتژیک مسئله محور همراه شود، می‌تواند به یکی از موتورهای محرک تحول آموزشی و نوآوری پژوهشی در دانشگاه‌ها تبدیل گردد. آینده آموزش عالی نیازمند فضاهایی است که نه صرفاً کلاس درس، بلکه زیست‌بوم‌های زنده و پویا برای تجربه، همکاری و نوآوری باشند.

است تعمیم‌پذیری یافته‌ها را کاهش دهد. همچنین، این مطالعه بیشتر بر درک کیفی تجربه‌ها متمرکز بوده و کمتر به ارزیابی کمی عملکرد فضاهای کار اشتراکی پرداخته است. از این رو، پژوهش‌های آینده می‌توانند به صورت زیر گسترش یابند:

- انجام مطالعات تطبیقی میان دانشگاه‌های مختلف ایران یا دانشگاه‌های بین‌المللی؛
- ترکیب روش‌های کمی و کیفی برای سنجش تأثیر این فضاها بر شاخص‌هایی چون موفقیت تحصیلی، تولید علم، یا مهارت‌های کارآفرینی؛
- بررسی نقش سیاست‌های کلان وزارت علوم یا نهادهای

منابع و مآخذ

- مجتبوی، سیده مریم و پوست چینیان، یگانه، (۱۴۰۲)، واکاوی شاخص‌های مؤثر بر ارتقای شادی در فضای کار اشتراکی، فردوس هنر، دوره ۴، شماره ۱۳.
- مجتبوی، سیده مریم و ایزدپناه، حورا، (۱۴۰۲)، بررسی عوامل کالبدی رضایتمندی کاربر در فضای کار اشتراکی (نمونه موردی: خانه خلاق و نوآوری محتوای دیجیتال نیتک)، نشریه نشریه مطالعات میان رشته‌ای هنر و علوم انسانی، دوره ۲، شماره ۱۴.
- مجتبوی، سیده مریم، پوست چینیان، یگانه و رحمتیان طوسی، مهلا (۱۴۰۲)، بررسی طیف خلوت و جایگاه آن در پاسخدهی به نیاز کاربر در فضای کار اشتراکی، نمونه موردی: فضای کار اشتراکی متر مربع مشهد، نشریه مطالعات بین رشته‌ای در تعالی معماری و شهرسازی، دوره ۲، شماره ۲.

- Bouncken, R. B., & Reuschl, A. J. (2018). *Innovation in Coworking Spaces: A Resource-Based View*. Journal of Business Research, 88, 407-416.
- Capdevila, I. (2015). Co-working spaces and the local anchoring of innovation. Working paper, Université PSL.
- Dillenbourg, P. (1999). *Collaborative Learning: Cognitive and Computational Approaches*. Elsevier.
- Friedman, T., et al. (2019). *Interactive Learning and Innovation in Coworking Spaces*. Journal of Collaborative Learning, 15(3), 45-60.
- Hemsley-Brown, J., & Oplatka, I. (2015). *University Coworking Space as a Hub for Entrepreneurship*. International Journal of Higher Education, 22(1), 23-34.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1994). *Cooperation and Competition: Theory and Research*. Interaction Book Company.
- Lundin, R., et al. (2020). *The Role of Coworking Spaces in Fostering Collaborative Learning*. Education for Innovation, 7(2), 56-72.
- Mackenzie, A., et al. (2018). *Strategic Management in Coworking Spaces: A Review of Models and Practices*. Business Management Review, 12(4), 78-89.
- Moore, S. (2017). Collaboration in Coworking Spaces: Impact on Firm Innovativeness and Business Models. arXiv:2111.09866. <https://arxiv.org/abs/2111.09866>
- Rickieno, R. (2020). *University Coworking Space as a Collaborative Learning Space*. PhD Thesis, Queensland University of Technology.
- Van der Linden, C., et al. (2020). *Challenges in Implementing Coworking Spaces in Universities: A Systematic Review*. Higher Education Studies, 29(3), 42-58.
- Weijs-Perrée, M., et al. (2019). *Co-creating in Coworking Spaces: A Business Perspective*. International Journal of Entrepreneurship, 24(1), 11-28.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

- 1- **Weijs-Perrée**
- 2- **Hemsley-Brown**
- 3- **Oplatka**
- 4- **Orel**
- 5- **Bennis**
- 6- **Lundin**
- 7- **Friedman**
- 8- **Van der Linden**
- 9- **Rickieno**
- 10- **Mackenzie**
- 11- Coworking Space
- 12- interdisciplinary
- 13- transdisciplinary
- 14- Collaborative Learning
- 15- pedagogy
- 16- Familiarization with the Data
- 17- **Focus Groups**
- 18- Initial Coding
- 19- Reporting the Findings

شماره چهاردهم
پاییز ۱۴۰۲

©Authors, Published by Ferdows-e-honar journal. This is an open-access paper distributed under the CC BY (license <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

